

3. Віктимологічна профілактика окремих видів злочинів : тези доповідей круглого столу (м. Київ, 29 квітня 2014 року) / ред. кол. О. М. Джужа, В. В. Василевич, Т. Л. Кальченко та ін. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2014. – 215 с.

Одержано 08.10.2018

УДК 343:004

Кирило Олександрович ЧЕРЕВКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права і кримінології

факультету № 1 (слідства)

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3384-8388>

ЩОДО ПИТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ВАЛЮТ В УКРАЇНІ

XXI ст. по праву вважається століттям інформаційних технологій. Розвиток цієї індустрії показує небувале зростання. Інтернет став невід'ємною частиною сучасного повсякденного життя. Властивості різних сучасних гаджетів роблять інтернет-ресурси ще більш доступними і мобільними. Інтернет-покупки стали проводитися активніше, ніж раніше. Динаміка зростання інтернет-ринку очевидна. Для більшої зручності та безпеки активні інтернет-користувачі створюють електронні гаманці, користуються електронними та віртуальними грошима (криптовалюти).

В Українському законодавстві існує як мінімум три поняття пов'язаних з грошима, або засобами схожими на гроші. По-перше, паперові та металеві гроші, яким ми з вами користуємося кожен день. По-друге це електронні гроші і по-третє віртуальні гроші.

До фіатних грошей (гроші паперові та металеві) відносяться будь-які законні платіжні кошти, установлені й емітовані центральним органом державної влади, що готові приймати громадяни в обмін на товари та послуги, оскільки це підкріплено законодавчими положеннями. Так, відповідно до ст. 192 ЦК України законним платіжним засобом, обов'язковим до приймання за номінальною вартістю на всій території України, є грошова одиниця України – гривня. Гривня як грошова одиниця України є єдиним законним платіжним засобом в Україні, приймається всіма фізичними й юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України для проведення переказів та розрахунків. Виключне право на введення в обіг (емісія) гривні належить Національному банку України.

Легальне поняття «електронні гроші» закріплено в ст. 15 Закону України «Про платіжні системи», під якими розуміють: «одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є

грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі» Отже, електронні гроші, відповідно до легального визначення, мають подвійну природу, з одного боку, це одиниці вартості, які приймаються як засіб платежу, а з іншого – грошове зобов'язання. Аналіз законодавства України дає підставу зробити висновок, що сьогодні в Україні електронні гроші виступають грошовим зобов'язанням на пред'явника в електронній формі, тому що підставою для їх випуску є цивільно-правовий договір. Таким чином, електронні гроші наділені властивістю погашати грошові зобов'язання, які виникли між суб'єктами договірних відносин.

Говорячи про віртуальні гроші (криптовалюта), варто почати з технічної складової даного явища. Одиниця криптовалюти є код, отриманий користувачем за допомогою потужностей комп'ютера. У разі здійснення операції, даний код передається покупцеві криптовалюти за допомогою відкритого коду. Система виробництва (Майнінг) криптовалюти і здійснення угод з ними досить складна, що створює додаткові проблеми в сфері правового регулювання. За своєю суттю, криптовалюта грошима не є. Вони нічим не підкріплені, а їх вартість підтримується лише постійно зростаючим попитом і складністю виробництва кожної нової одиниці (коду). Крім того, однією з основних питань в регулюванні обігу криптовалюта є відсутність як внутрішніх, так і зовнішніх керуючих органів. Це означає, що криптовалюта не є шахрайським інструментом, створений з метою незаконного заволодіння чужими грошовими коштами.

На сьогоднішній день в світі існує близько 1500 віртуальних грошей – криптовалют, які відрізняються одна від одної, але мають певні спільні риси. Найбільш популярна та поширена криптовалюта є «Bitcoin» – Біткоїн. Програма генерації і транзакції біткойнів, тобто функціональність цієї валюти включила в себе всі необхідні якості, якими повинна бути наділена світова валюта. Біткоїни обмежені кількісно (21 000 000 монет). Вони обмінюються на традиційні грошові одиниці. Цінність валюти визначається ринком. Попит і пропозиція є єдиними чинниками, що формують її цінність. Таким чином, емісія застрахована від індивідуального втручання і регулювання з боку інших осіб, або держав. Кількість монет встановлено спочатку та має чітку цифру. Швидкість випуску та транзакції знаходяться в прямій залежності від споживачів біткойнів, чого не скажеш про емітентів традиційних валют. З підвищенням числа користувачів системи генерація нових одиниць валюти ускладнюється, таким чином, вона не схильна до інфляції. Генерація кожної монети здійснюється користувачами, точніше комп'ютерними потужностями користувачів. Принцип функціонування криптовалюта децентралізований, а транзакції по рахунках відображені на загальній платформі, що дозволяє відстежувати операції всім користувачам. Принцип «блокчейн» захищає криптовалюту від підробки, а обмежена емісія - від інфляції. Біткоїн швидко стали популярними, визвав

підвищений інтерес державних структур. Але інтерес органів влади тут не тільки в популярності. Більшість правоохоронців, законодавців та науковців вважають криптовалюти повністю анонімними, що дозволяє кримінальним структурам та злочинцям використовувати криптовалюту в злочинних цілях. Так, в принципах роботи нової системи присутній фактор анонімності вироблених переказів. Всі операції з біткоїнів відображаються на загальній наочній платформі, як ми вже говорили раніше, можуть не відображати *персональної інформації* про одержувачів і відправників, так як при реєстрації система не запитує паспортних даних для відкриття біткоїн-гаманця. Але, ось що вказано на сайті біткоїна: «**Біткоїн не анонімний**, для забезпечення конфіденційності при використанні Біткоїн потрібні деякі зусилля. Усі біткоїн-транзакції публічні та миттєво розповсюджуються у мережі, а це означає, що всі можуть бачити баланс та транзакції будь-якої біткоїн-адреси. Однак, особа користувача за адресою залишається невідомою до тих пір, поки інформація не відкриється під час здійснення покупки або за інших обставин. Це одна з причин чому біткоїн-адреси слід використовувати лише один раз. Завжди пам'ятайте, що вживання належних заходів щодо забезпечення конфіденційності – це ваша відповідальність».

Який же правовий статус криптовалют в Україні? З огляду на чинні норми законодавства України (Цивільний кодекс України, Закон України «Про Національний банк України», Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», Закон України «Про інформацію» та інші) поняття «криптовалюта» та регулювання операцій з нею не підпадають під режим регулювання: – обігу грошових коштів. Оскільки криптовалюта не існує у формі банкнот, монет, записів на рахунках у банках, вона не може бути визнана грошима (грошовими коштами, коштами, грошовими знаками) у трактуванні українського законодавства; – валютного законодавства. Оскільки криптовалюта не має прив'язки до грошової одиниці жодної з держави, вона не може бути визнана валютою або законним платіжним засобом іноземної держави, та не є валютною цінністю в трактуванні валютного законодавства; – обігу електронних грошей та використання платіжних засобів. Оскільки криптовалюта не випускається банком і не є грошовим зобов'язанням певної особи, вона не може бути визнана електронними грошима; – цивільних правовідносин щодо регулювання діяльності із цінними паперами. У криптовалюти відсутні ознаки документа та емітента, а саме: не має установленної форми документа з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, не має визначення взаємовідносин емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та не передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливості передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим

особам. А отже, криптовалюта не може бути цінним папером; – крім того, у криптовалюти відсутні ознаки документа у вигляді грошових знаків, відсутній емітент, а також відсутня мета виготовлення. Таким чином, криптовалюта не може бути визнана грошовим сурогатом (згідно з його визначенням у Законі України «Про Національний банк України»).

Резюмуючи вищевикладене, необхідно зробити висновок про те, що правове регулювання відносин, пов'язаних з обігом на території України криптовалют і здійснення фінансового контролю за даним зверненням на сьогоднішній день є досить актуальним питанням насамперед через брак правового регулювання даної сфери. Вважаємо, що у вдосконаленні законодавства щодо даної сфери правовідносин багато питань, викладені нами в даних тезах, знайдуть своє вирішення.

Можна зробити висновок, що для встановлення правового контролю над оборотом криптовалюта необхідне створення чіткого визначення в чинному законодавстві. Існує декілька варіантів вирішення проблеми: визначення криптовалюти як об'єкта валютного регулювання. включення криптовалюти до переліку об'єктів цивільних правовідносин. Таким чином, хоч би не було ставлення урядів до використання та функціонування криптовалютних платіжних систем, механізм принципово нових товарно-грошових відносин, так чи інакше, був запущений.

Одержано 31.10.2018

УДК 343.431:343,346.8:004

Юлія Миколаївна ЧОРНОУС,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри криміналістики та судової медицини

Національної академії внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9710-4858>

ХАРАКТЕРИСТИКА КІБЕРЗЛОЧИНІВ ТА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ЯК ЗЛОЧИНІВ МІЖНАРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Термін «міжнародна злочинність» слід розглядати як узагальнене поняття, що об'єднує найбільш небезпечні злочини, що посягають на інтереси держав або всього світового співтовариства, основні права та свободи людини. У такому значенні він використовується за змістом міжнародних договорів України, де наголошується на готовності нашої держави співробітничати із іноземними державами у боротьбі із міжнародною злочинністю.

Обґрунтованою є думка, що міжнародна злочинність складається із двох основних елементів: міжнародних злочинів та злочинів міжнародного характеру.